

HOE STIMULEREN EERSTELIJNSZONES SAMENWERKING?

EEN TYPOLOGIE VAN ACTIES
(VERSIE MEI 2025)

TINE VYNCKIER
SAM PLESS

UCLL
HOGESCHOOL

**RESEARCH &
EXPERTISE**

Dit boekje is voor...

...iedereen op zoek naar inspiratie voor acties om samenwerking te stimuleren in de eerste lijn.

...eerstelijnszones die willen nagaan of ze alle types acties om samenwerking te stimuleren uitvoeren.

Belangrijk!

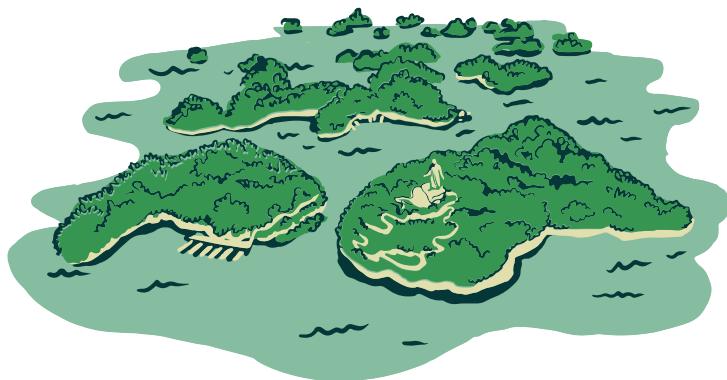
Het is een kort boekje, gebaseerd op relatief beperkte dataverzameling.

Zodra we meer diepgaande info verzameld hebben, vullen we aan met uitgebreidere actiefiches van impactvolle acties zodat je er echt mee aan de slag kan.

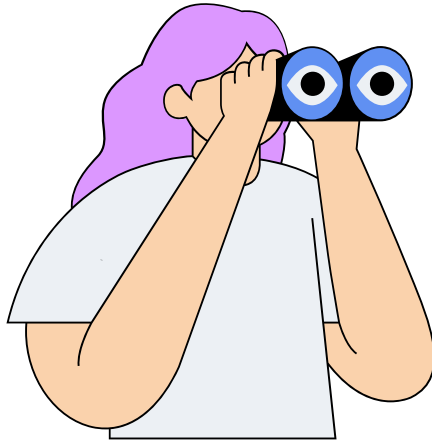
Inleiding

Een belangrijke opdracht van eerstelijnszones is het stimuleren van samenwerking tussen eerstelijnsprofessionals onderling en met informele zorg.

Samenwerking stimuleren is echter geen eenvoudige opdracht door onder andere de fragmentatie van zorg (“iedereen werkt op zijn eigen eilandje”) en de kloof tussen formele en informele zorg (“wij worden niet als gelijkwaardige partner behandeld”).

“Iedereen werkt op zijn eigen eilandje...”

Met dit onderzoek willen we zichtbaar maken welke acties eerstelijnszones ondernemen om samenwerking te stimuleren. We wisten al dat er heel veel verschillende acties ontwikkeld worden – van infodeling over speeddates tot eerstelijnsnetwerken -, maar een systematisch overzicht ontbrak.

Op basis van publiek beschikbare informatie (websites, beleidsplannen) van de eerstelijnszones maakten we een overzicht van acties. Ongetwijfeld doen eerstelijnszones nog veel meer om samenwerking te stimuleren dan we publiek terugvonden.

Vervolgens groepeerden we de acties in types acties die, rechtstreeks of onrechtstreeks, samenwerking stimuleren:

1.Infodeling

2.Informele netwerking

3.Opleiding

4.Persoonsgebonden overleg

5.Overkoepelend overleg

6.Actiegerichte netwerking.

Verderop vind je het overzicht van acties per type. Sommige acties hebben kenmerken van verschillende types. We plaatsten ze dan bij het type waar ze volgens ons voornamelijk bij aansluiten.

In een volgende onderzoeksfase gaan we de impact na van verschillende types acties.

Interesse om deel te nemen aan het onderzoek? Wil je op de hoogte gehouden worden? Mail sam.pless@ucll.be.

Eerst geven we je nog wat achtergrond over het onderzoek.

Daarna volgt de typologie met voorbeelden van acties.

Tot slot formuleren we (heel) voorzichtige conclusies.

Onderzoek

Deze typologie ontstond in het kader van een zogenaamd defiscaliseringsonderzoek (2024-2025) door Tine Vynckier en Sam Pless van Hogeschool UCLL.

Tine doerspitte alle websites en beleidsplannen van de eerstelijnszones. Vervolgens categoriseerden ze samen met Sam alle acties tot de typologie.

Samen met een online bevraging van de eerstelijnszones die nog loopt (mei-juni 2025), vormt dit de voorstudie op een uitgebreider praktijkgericht onderzoek (2025-2027).

Daarin zal een impactevaluatie van verschillende acties gebeuren en worden een aantal eerstelijnszones ondersteund om hun acties verder te ontwikkelen.

Definities

Wat bedoelen we met...

Eerstelijnszones: eigenlijk bedoelen we de zorgraad als vzw met bestuursorgaan, algemene vergadering en stafmedewerkers.

Acties die samenwerking stimuleren: activiteiten die ‘de eerstelijnszone’ doelbewust opzet om samenwerking te stimuleren.

Samenwerking: samenwerken is het bundelen van middelen door twee of meer actoren om een gezamenlijk doel te bereiken. In de context van dit onderzoek bedoelen we formele of informele eerstelijnsactoren die in de context van een zorgsituatie doorverwijzen, info delen, actief afstemmen en/of gezamenlijke diensten of activiteiten aanbieden. ‘Doorverwijzen’ is technisch gezien geen samenwerken, maar werd weerhouden omdat het zo vaak als samenwerken gezien wordt.

Typologie

De acties werden toegewezen aan types op basis van publiek beschikbare informatie.

Deze informatie is echter nog steeds relatief beperkt, waardoor we sommige acties misschien niet correct ingeschat hebben. De exacte invulling van acties met een gelijkaardige naam verschilt soms ook over eerstelijnszones heen.

Daarom doen we nog een online bevraging (mei-juni 2025) en start in september 2025 een uitgebreide impactevaluatie.

1

Infodeling

Info delen om samenwerking te stimuleren bestaat uit het delen van informatie op passieve dan wel actieve manier. Passieve infodeling is bvb. het verzenden van een nieuwsbrief. Actieve infodeling laat vraag en antwoord toe, bvb. een online webinar met Q&A.

Acties:

- Nieuwsbrief, themapagina's, brochures/gidsen/steekkaarten, 'partner/project in de kijker'
- Infomomenten, ZorgInformatieNetwerken, beurzen
- Sociale kaart
 - Lokale sociale kaart
 - Levende sociale kaart
 - Bekendmaking via sociale media
- Stroomdiagram zorgaanbod voor doelgroep X/zorgpaden en -trajecten, doorverwijstool, Zipster, Alivia, doorverwijskaartjes, Siilo
- ...

2

Informele netwerking

Informele netwerking om samenwerking te stimuleren betreft het uitnodigen van actoren, bvb. met het oog op infodeling, en het voorzien van de mogelijkheid tot informele gesprekken achteraf.

Acties:

- Netwerkmomenten, eerstelijnsforum, trefmoment
- Speeddates, ontmoetingen
- Soep met boterhammen, meet & eat
- NAH-café, praatcafé
dementie/diabetes/mantelzorg
- ...

3

Opleiding

Opleiding om samenwerking te stimuleren is expliciet gericht op het samenbrengen van actoren met verschillende expertises (ook informele) om bij te scholen rond een bepaald thema.

Acties:

- Interdisciplinaire navormingen, symposia, lerende netwerken, verbidingsplatformen
- Opleidingen, navormingen, workshops, online webinars/infosessies, symposia, lezingen, e-learning, kijkstages
- ...

4

Persoonsgebonden overleg

Het organiseren van casusgebonden overleg om samenwerking te stimuleren bestaat uit het samenbrengen van actoren met verschillende expertises (ook de persoon zelf en informele betrokkenen mogelijk) om een individuele casus te bespreken.

Acties:

- Folder multidisciplinair overleg
- Multidisciplinair casusoverleg
 - MDO
 - Per sector of doelgroep
- Lokaal cliëntoverleg
- ...

5

Overkoepelend overleg

Het organiseren van overkoepelend overleg om samenwerking te stimuleren bestaat uit het samenbrengen van actoren met verschillende expertises (ook informele mogelijk) om overleg te houden over zaken die individuele casussen overstijgen.

Acties:

- Clusteroverleg, burgerplatform, zorgraad
- Overleg- en verbindingsplatformen, uitwisselingstafels (bvb. thematisch), zorgzaam overleg als levende sociale kaart
- Zorgwijkoverleg, Overleg Lokale Eerstelijn
- Interdisciplinaire intervisie
- Lokaal welzijnsoverleg
- Ondersteuning kringwerking
- Eerstelijnsplatform
- Overleg met tweede lijn
- ...

6

Actiegerichte netwerking

Het organiseren van netwerking om samenwerking te stimuleren bestaat uit het samenbrengen van actoren met verschillende expertises (ook informele mogelijk) om middelen te bundelen rond een of meer gezamenlijke doelen.

Acties:

- Eerstelijnsnetwerken
- Kruispunt
- Werkgroepen
- Buurtnetwerken, buurtteams
 - Formele-informele zorg in de buurt verbinden
- Ondersteuning GBO, allerlei projecten (ZZB, cavasa, HAIRE, doelgerichte zorg, BuurtConnect, 1G1P, Overhoop, Born in Belgium, Ideca, beroertezorg, zorgcontinuïteit)
- Eerstelijnspraktijken
- ...

Voorzichtige conclusies

Voorzichtig, want:

- We zijn ons er van bewust dat niet alle informatie over acties die eerstelijnszones ondernemen om samenwerking te stimuleren publiek te vinden is.
- De informatie die te vinden is, geeft vaak geen diepgaand beeld van wat de acties inhouden.

Net daarom doen we nog verder onderzoek. Zowel de online bevraging (mei-juni 2025) als het impactonderzoek dat september 2025 opstart, dienen om te onderbouwen wat impactvolle praktijken zijn. Desondanks trekken we toch al een paar voorzichtige conclusies.

Ten eerste zien we **veel acties die een combinatie zijn van infodeling en informele ontmoeting** (zie acties onder ‘Infodeling’ en ‘Informele netwerking’).

We vragen ons af of deze voldoende zijn om daadwerkelijke samenwerking te stimuleren.

Ten tweede zien we dat **‘samenwerken’ vaak ingevuld wordt als ‘beter doorverwijzen’**.

Des te complexer zorg- en ondersteuningsneden, des te intensiever er echter samengewerkt moet worden.

Info delen, actief afstemmen of zelfs samen activiteiten/diensten aanbieden is dan aan de orde.

Tot slot zien we heel wat acties die
**samenwerking stimuleren per sector,
discipline, doelgroep of cluster.**

Dat moet zeker kunnen, maar het is verstandig
om kritisch na te gaan: stimuleren we hiermee
integratie of fragmentatie?

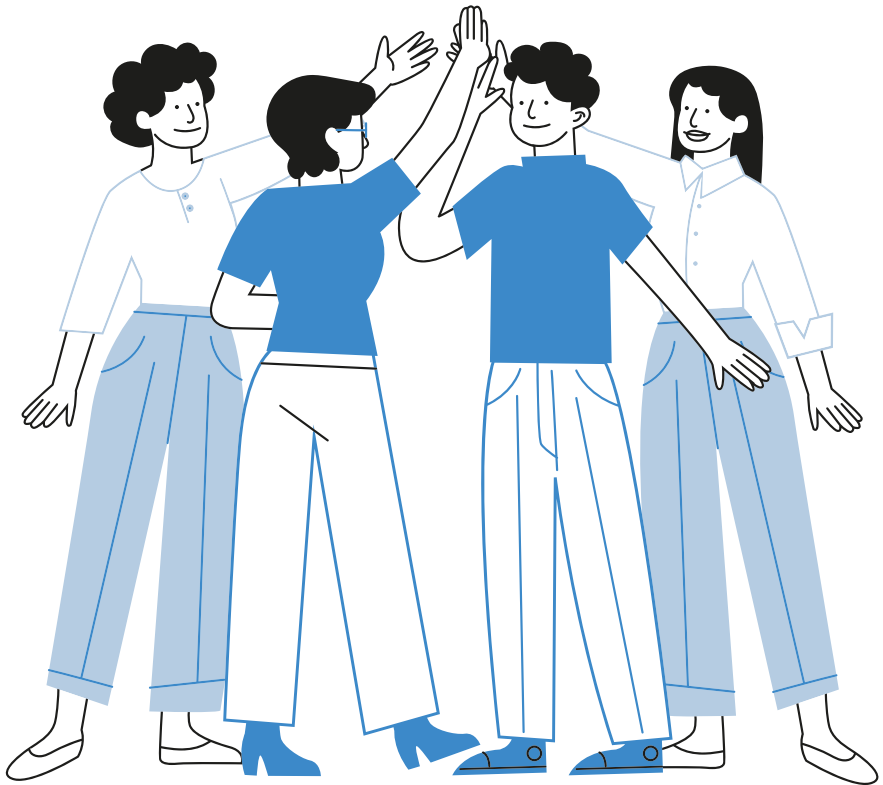
Gezien de uitdaging waarrond wordt
samengewerkt, zijn de doelen voldoende
breed geformuleerd en worden alle nodige
partners betrokken?

Opnieuw: de publiek beschikbare info was
beperkt. We doen bijkomend onderzoek om
bovenstaande observaties beter te
onderbouwen en/of bij te stellen.

Maar vooral om te kunnen delen wat goede
praktijken voor eerstelijnszones zijn om
samenwerking te stimuleren.

***"Alone we can do so little;
together we can do so much"***

Helen Keller

UCLL
HOGESCHOOL

**RESEARCH &
EXPERTISE**